

УДК 347.5

DOI <https://doi.org/10.51989/NUL.2024.3.16>

РЕФОРМА КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ ТА ФІДУЦІАРНІ ОБОВ'ЯЗКИ: ПОДВІЙНА ЮРИДИЧНА ПРИРОДА ОБОВ'ЯЗКУ ДБАЙЛИВОСТІ

Трубаков Євген Олександрович,

orcid.org/0009-0006-1005-0046

кандидат юридичних наук,

старший науковий співробітник відділу приватноправових досліджень

Інституту правотворчості та науково-правових експертиз

Національної академії наук України



З прийняттям Європейським парламентом та Радою плану *Ukraine Facility 2024-2027* почався якісно новий етап реформ, спрямованих на уніфікацію законодавства України і Європейського союзу. Однією з головних реформ, в рамках названого плану, є реформа корпоративного управління державними активами. Результатами її проведення є внесення змін у низку законодавчих актів, зокрема і до Цивільного кодексу України, в якому вперше з'явилося законодавче визначення фідучіарних обов'язків лояльності і дбайливості. Реформа корпоративного управління виходить за межі державного сектору економіки, адже легальне визначення фідучіарних обов'язків посадових осіб виконавчого органу та наглядової ради поширює свою дію також і на юридичних осіб приватного права. Метою вказаної реформи є наближення українського законодавства до відповідних практик ОЕСР. Саме тому аналіз змісту фідучіарного обов'язку дбайливості був проведений за допомогою такого інструменту м'якого права як Принципи корпоративного управління G20/ОЕСР 2023. Із результатів проведеного дослідження вбачається, що обов'язок дбайливості має подвійну правову природу: це, з однієї сторони, набір формальних вимог до якісного управлінського рішення, а з іншої – правило, яке звільняє посадових осіб від відповідальності за завдані юридичній особі збитки, якщо управлінське рішення було прийнято поінформовано, добросовісно та без конфлікту інтересів. Таке правило в американській юридичній доктрині відомо як правило ділового судження, яке в різних формах існує у всіх країнах, які імплементують кращі практики корпоративного управління. Незважаючи на те, що правило ділового судження є невід'ємною частиною обов'язку дбайливості, воно не було закріплено у легальному визначенні фідучіарних обов'язків. Окрім виправлення цього недоліку, видається, що наступним етапом запровадження кращих практик корпоративного управління в Україні стане правотворча діяльність, спрямована на встановлення базового стандарту перевірки дій посадових осіб, а також визначення меж втручання суду у дискрецію посадових осіб при перевірці виконання останніми їх фідучіарних обов'язків.

Ключові слова: фідучіарні правовідносини, рекодифікація цивільного права, реформа корпоративного управління, фідучіарні обов'язки, обов'язок дбайливості, правило ділового судження.

Trubakov Yevhen. Corporate Governance Reform in Ukraine and Fiduciary Duties: the Dual Legal Nature of the Duty of Care

With the adoption of the *Ukraine Facility 2024-2027* plan by the European Parliament and Council, a qualitatively new stage of reforms aimed at unifying the legislation of Ukraine and the European Union has been launched. One of the key reforms under the said plan is the reform of corporate governance of State assets. It resulted in amendments to a number of legislative acts, including the Civil Code of Ukraine, which for the first time introduced a legal definition of fiduciary duties of loyalty and care. The corporate governance reform goes beyond the public sector, as the legal definition of fiduciary duties of the executive body and supervisory board officials also applies to legal entities of the private law. The purpose of this reform was to bring Ukrainian legislation into compliance with the relevant OECD practices. For this reason, the analysis of the content of the fiduciary duty of care was undertaken with the assistance

of such a soft law instrument as the G20/OECD Corporate Governance Principles 2023. The study reveals that the duty of care has a dual legal nature: on the one hand, it is a set of formal requirements for a quality management decision, and on the other hand, it is a rule that exempts officials from liability for damages caused to a legal entity if the management decision was made on a fully informed basis, in good faith and without a conflict of interest. Such rule is known in US legal doctrine as the business judgement rule, and it exists in various forms in all countries that implement best corporate governance practices. Even though the business judgement rule is an integral part of the duty of care, it has not been incorporated into the legal definition of fiduciary duties. In addition to remedying this gap, it appears that the next step in the implementation of best corporate governance practices in Ukraine would be the development of legislation aiming to establish a basic standard for assessing the actions of officers and to define the limits of court interference into the officers' discretion during the assessment of fulfilment of the fiduciary duties.

Key words: fiduciary relations, recodification of civil law, corporate governance reform, fiduciary duties, duty of care, business judgment rule.

22.02.2024 було прийнято закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення корпоративного управління» (далі – Закон про вдосконалення корпоративного управління) [1], яким вперше на законодавчому рівні були закріплені фідучіарні обов'язки посадових осіб виконавчого органу та наглядової ради юридичної особи. Законом про вдосконалення корпоративного управління ч. 3 ст. 92 Цивільного кодексу (далі – ЦК) України [2] було викладено в такій редакції: «Орган або особа, яка відповідно до установчих документів юридичної особи чи закону виступає від її імені, а також яка є членом колегіального виконавчого органу юридичної особи, з моменту її вступу на посаду набуває обов'язків щодо такої юридичної особи, зокрема зобов'язана діяти виключно в інтересах юридичної особи, добросовісно і розумно, у межах повноважень, наданих статутом юридичної особи і законодавством, і у спосіб, який, на її добросовісне переконання, сприятиме досягненню мети діяльності юридичної особи, у тому числі уникаючи конфлікту інтересів. Члени наглядової ради або ради директорів юридичної особи мають такі самі обов'язки щодо відповідної юридичної особи та повинні діяти в інтересах цієї юридичної особи та всіх її власників (акціонерів, учасників) [...]».

Запропонована легальна дефініція, як видається, не позбавлена недоліків, адже допускає семантичне змішування обов'язку лояльності (duty of loyalty) та обов'язку дбайливості (duty of care) в межах однієї дефініції без їх виокремлення.

Такі обов'язки як зобов'язання діяти виключно в інтересах юридичної особи та уникати конфлікту інтересів, які знаходяться на початку та в кінці законодавчої дефініції, в теорії фідучіарного права відносяться до змісту обов'язку лояльності [3, с. 66-67]. Головною метою цього фідучіарного обов'язку є заборона фідучіарію привласнювати передане йому в управління майно або використовувати його на власну користь чи користь третіх осіб [4, с. 108].

Крім того, в американській правовій доктрині обов'язок діяти добросовісно (good faith) відносно донедавна розглядався як окремий фідучіарний обов'язок [3, с. 71]: в літературі відзначається, що фактично існувала триада (а не дихотомія) фідучіарних обов'язків (лояльність, дбайливість і добросовісність), в якій «відкрито визнавався всеосяжний обов'язок діяти добросовісно на додаток до основних обов'язків дбайливості та лояльності» [5, с. 432]. Проте у 2006 році Верховний Суд Штату Делавер дійшов висновку, що добросовісність не є окремим обов'язком, «а скоріше складовою обов'язку лояльності» [6, с. 2], посилаючись на судові рішення у справі Guttman vs. Huang, яка розглядалася Канцлерським судом Штату Делавер, в якій суд констатував, що «директор не може діяти лояльно по відношенню до корпорації, допоки він не діє із добросовісним переконанням (*in the good faith belief*. Примітка моя – Є.Т.), що його дії відповідають інтересам корпорації» [5, с. 439].

В законодавчій дефініції фідучіарний обов'язок дбайливості формалізується через зобов'язання діяти «розумно,

у межах повноважень, наданих статутом юридичної особи і законодавством, і у спосіб, який, на її добросовісне переконання, сприятиме досягненню мети діяльності юридичної особи». Незважаючи на нечітке формулювання, яке оперує такими оціночними категоріями як «розумність» та «добросовісне переконання», саме порушення фідучіарного обов'язку дбайливості стало підставою для декількох багатомільйонних позовів у Сполучених Штатах Америки: так, наприклад, Канцлерським судом штату Делавер розглядалася справа за деривативним (похідним) позовом акціонерів до керівництва одного з найкрупніших банків США, Citigroup Inc., в якому стверджувалося, що посадові особи порушили обов'язок дбайливості через інвестування у забезпечені боргові зобов'язання, що призвело до збитків у розмірі 55 мільярдів доларів США на ринку субстандартних іпотечних кредитів. В іншій гучній справі акціонери американського інвестиційного банку Goldman Sachs Group Inc. звернулися з позовом до його керівництва, в якому стверджували, що мало місце порушення обов'язку дбайливості через надмірний розмір винагороди, який банк сплачував керівництву за рахунок свого чистого доходу, що, в свою чергу, стимулювало керівництво до укладання надмірно ризикових угод з метою максимізації короткострокових прибутків [7, с. 234-235]. Штрафи, які держава наклала на юридичну особу за порушення законодавства¹, також можуть стати підставою для звернення акціонерів компанії до суду з позовом до колишнього керівництва щодо порушення фідучіарного обов'язку дбайливості [6, с. 1-3], так само як і такі управлінські помилки, що призвели до збитків юридичної особи, як проведення надмірно ризикових операцій (наприклад, розширення виробництва без достатнього фінансування, в результаті чого компанія отримала збиток та не досягла поставлених цілей з розши-

рення виробництва; розподіл надзвичайних дивідендів за рахунок фінансових резервів в умовах скорочення комерційної діяльності), а також виплата надмірної винагороди керівництву [7, с. 231]. З наведеного вбачається, що фідучіарний обов'язок дбайливості використовується для контролю зі сторони акціонерів над управлінськими рішеннями виконавчого органу юридичної особи та / або наглядової ради.

Специфіка обов'язку дбайливості полягає у тому, що, з однієї сторони, це набір формальних вимог до якості прийняття управлінських рішень керівництва юридичних осіб, а з іншої сторони, фідучіарна дбайливість використовується як підстава для звільнення посадових осіб юридичних осіб від відповідальності за управлінські рішення, що призвели до збитків. Саме це формує подвійну правову природу фідучіарного обов'язку дбайливості та обумовлює доцільність дослідження цієї юридичної конструкції.

Тлумачення змісту фідучіарного обов'язку дбайливості буде здійснюватися із застосуванням інструменту м'якого права, зокрема Принципів корпоративного управління G20/ОЕСР 2023 (далі – Принципи) [8]. Обґрунтованість такого підходу обумовлюється передумовами прийняття Закону про вдосконалення корпоративного управління: цей нормативний акт не є ініціативою групи народних депутатів, а прийнятий в рамках схваленого 29.02.2024 Європейським парламентом та Радою регламенту щодо заснування програми фінансової підтримки України від Європейського Союзу під назвою Ukraine Facility (Фонд для України) [9]. Зміст цієї програми полягає у фінансуванні ЄС низки реформ в Україні, зокрема, у сферах державного управління, управління державними фінансами, регулювання фінансових ринків, а також проведення секторальних реформ (енергетичний сектор, транспорт, агропродовольчий сектор тощо).

В Плані для Ukraine Facility 2024-2027 (далі – План Ukraine Facility) [10], зокрема, зазначається про необхідність покращення корпоративного управління державними активами, а «для цього необхідно внести зміни до законодавства у сфері корпоративного управління державних компаній,

¹ За обставин справи Stone et al. v. Ritter et al., No. 93, 2006, яка розглядалася Верховним Судом штату Делавер, акціонери звернулися із похідним позовом до колишнього керівництва компанії AmSouth Bancorporation за збитки у розмірі 50 мільйонів доларів США, що виникли внаслідок оплати компанією численних штрафів за порушення законодавства щодо протидії відмивання коштів.

які б наблизили українське законодавство до відповідних практик ОЕСР (курсив мій – Є.Т.), посилити незалежність державних компаній, роль їх наглядових рад у призначенні або звільненні керівників та ухваленні стратегічних документів» [10, с. 120]. В таблиці реформ та інвестицій в рамках Компоненту I внесено реформу № 2 «Удосконалення управління державними компаніями», де зазначається про необхідність введення в дію нового закону про корпоративне управління держкомпаній відповідно до рекомендацій ОЕСР з корпоративного управління ОЕСР [10, с. 131]. Власне, Закон про вдосконалення корпоративного управління і є тим законом, про необхідність введення в дію якого йшла мова в Плані Ukraine Facility², з єдиним уточненням, що регуляторний вплив цього закону не обмежується питаннями корпоративного управління державних компаній, і поширює свою дію також на юридичних осіб приватного права.

Якщо розглядати фідуціарну дбайливість як набір формальних вимог до якості прийняття управлінських рішень, то в літературі відзначається, що вона «як правило, зосереджується на прийнятті обґрунтованих рішень» [3, с. 69]. В Принципах критерії обґрунтованості рішень знаходять своє уточнення: «обов'язок дбайливості вимагає від членів ради³ діяти на основі повної поінформованості, добросовісно, з належною ретельністю та обережністю. У деяких юрисдикціях існує стандарт поведінки, який є поведінкою, що її за подібних обставин здійснювала б розумна обачна людина. Належна практика передбачає, що члени ради повинні бути впевнені в тому, що ключова корпоративна інфор-

мація та системи комплаєнсу є фундаментально надійними і підтримують ключову роль ради у здійсненні моніторингу, яка передбачена цими Принципами. У багатьох юрисдикціях це значення вже вважається елементом обов'язку дбайливості, в той час як в інших це вимагається законодавством про цінні папери, стандартами бухгалтерського обліку тощо» [8].

Отже, управлінське рішення членів виконавчого органу та / або наглядової ради буде вважатися обґрунтованим, якщо: 1) воно прийнято на основі повної поінформованості. Видається, що кращим визначенням «повної поінформованості» є таке: «директори повинні користуватися всією доступною інформацією, за умови, що витрати не є непропорційними вигодам» [7, с. 226]. Іншими словами, на члена ради не покладається обов'язок, наприклад, замовляти висновок аудитора для того, щоб оцінити показники фінансової звітності, за умови що він компетентний в цих питаннях (такі витрати будуть вважатися непропорційними), однак якщо управлінське рішення пов'язано із специфічними знаннями (наприклад, будівництво та складання відповідних кошторисів), відповідний член ради має вимагати від юридичної особи понести витрати для отримання висновку відповідних фахівців, щоб заповнити прогалину у його поінформованості та прийняти обґрунтоване управлінське рішення. Крім того, в Принципах безпосередньо зазначається, що до поінформованості включається знання ключової корпоративної інформації, тобто звітності, що складається компанією; 2) управлінське рішення приймалося за умови забезпечення надійного функціонування систем комплаєнсу (compliance) для здійснення ефективного моніторингу. Термін комплаєнс нерозривно пов'язаний і розкриває свій зміст через категорію «ризик»: «юридичний або комплаєнс-ризик – це ризик того, що компанія, її директори, посадові особи, працівники або інші агенти порушать юридичні або регуляторні вимоги, що може мати фінансові та репутаційні наслідки для компанії» [11, с. 243]. В залежності від сфери діяльності юридичної особи існують різні варіації управління комплаєнсом: наприклад, на АТ «Укргідроенерго» [12] це досягається створенням підрозділу

² Незважаючи на те, що закон було прийнято 22.02.2024, а регламент Ukraine Facility – 29.02.2024, очевидно, що підготовка обох актів тривала задовго до їх офіційного голосування Верховною Радою України і Європейським парламентом та Радою відповідно.

³ В оригіналі використовується термін «board members», який охоплює як раду директорів (виконавчий орган), так і наглядову раду, адже говорячи про відповідальність членів ради, в Принципах зауважується, що «такі системи, як правило, мають «наглядову раду», що складається з членів правління, які не є членами ради директорів, часто включаючи представників працівників, і «правління», яке повністю складається з посадових осіб виконавчого органу (в оригіналі – executives. Уточнення моє – Є.Т.)».

з питань комплаєнсу, призначення керівника якого здійснюється Виконавчим органом за погодженням із Наглядовою радою, та забезпечується його достатня незалежність від Товариства, Виконавчого органу та Акціонера, а також функціонуванням служби внутрішнього аудиту, а у АТ «КБ «ПриватБанк» [13] аналогічні функції покладаються вже на службу внутрішнього аудиту, підрозділ з управління ризиками та головного ризик менеджера, підрозділ контролю за дотриманням норм (комплаєнс) та головного комплаєнс-менеджера. Це пояснюється необхідністю здійснення незалежного моніторингу не тільки внутрішньої звітності, а й відповідності внутрішніх правил нормативам Національного банку України щодо обліку забезпечення за кредитами та, відповідно, розрахунку регулятивного капіталу банку. Іншими словами, управлінські рішення посадових осіб не вважаються обґрунтованими, якщо цими посадовими особами не були вжиті заходи для належного функціонування системи комплаєнсу; 3) з належною ретельністю та обережністю. Ретельність, як видається, відсилає до недбалості, а обережність – до оцінки ризикованості дій. Принципи не дають чіткої відповіді на питання який стандарт перевірки має бути застосований до поведінки посадових осіб під час її перегляду судом: там лише зазначається, що «у деяких юрисдикціях існує стандарт поведінки, який є поведінкою, що її за подібних обставин здійснювала б розумна обачна людина». Зауважимо, що в різних юрисдикціях це питання регулюється по-різному: в штаті Делавер стандартом поведінки є звичайна обачність, проте відповідальність членів ради настає виключно за умови «грубої недбалості» по відношенню до своїх обов'язків. В літературі зазначається, що такий стандарт є дуже поблажливим, саме тому притягнення директорів за порушення обов'язку обачності мають місце дуже рідко [3, с. 69]. На противагу цьому, у Великій Британії у ст. 174 Закону про компанії [14] питання стандарту перевірки вирішується таким чином: «Директор компанії повинен проявляти розумну ретельність, вміння та обачність. Це означає обачність, вміння та ретельність, які були б проявлені розумною ретельною особою, яка має: (а) загальні знання, навички та

досвід, які можна обґрунтовано очікувати від особи, що виконує функції, які виконує директор по відношенню до компанії, та (b) загальні знання, навички та досвід, які має директор». Тобто стандарт поведінки, що зводиться до поведінки розумної обачної людини, доповнюється специфічними знаннями, які пов'язані із функціями, які член правління або член наглядової ради виконує в компанії. Іншими словами, від члена правління, який очолює технічний напрям, не будуть очікувати тих самих навичок і експертизи як від члена правління, який відповідальний за юридичний напрям, однак застосований стандарт поведінки буде більш вимогливим для цих директорів тільки в тій сфері, в якій вони спеціалізуються, відповідно: з питань експертизи технічної документації – до члена правління, що очолює технічний напрям, а з юридичних питань – до члена правління, відповідального за юридичний напрям.

Водночас, дефініція фідучіарного обов'язку дбайливості використовується для звільнення членів ради від відповідальності, якщо їх добросовісні дії призвели до заподіяння збитків юридичній особі. У Принципах вказане правило сформульовано так:

«V.A.1. Члени правління повинні бути захищені від судових позовів, якщо рішення було прийнято добросовісно та з належною обачністю.

Захист членів наглядової ради та правління від судових позовів, якщо вони приймали бізнес-рішення сумлінно, з належною процедурною ретельністю, на основі належної поінформованості та без конфлікту інтересів, дозволить їм краще прийняти на себе ризик прийняття рішення, яке, як очікується, принесе користь компанії, але в кінцевому підсумку може виявитися невдалим. За дотримання цих умов, така «безпечна гавань» може застосовуватися навіть за наявності очевидних короткострокових витрат і невизначених довгострокових негативних наслідків для компанії, якщо менеджери сумлінно оцінили, що можна обґрунтовано очікувати, що таке рішення сприятиме довгостроковому успіху та ефективності діяльності компанії» [8].

В американській доктрині корпоративного фідучіарного права таке пра-

вило звільнення членів ради від відповідальності за заподіяні юридичній особі збитки отримало назву правила ділового судження (business judgment rule). Правило ділового судження – це «право на помилку» для директорів компанії та / або членів наглядової ради, яке спрямоване не стільки на обмеження їх фідучіарних обов'язків, скільки на просуванні інтересів акціонерів [3, с. 69-70]. Підприємницька діяльність завжди пов'язана з певним рівнем ризику, а тому акціонери зацікавлені в ініціативному керівництві компанії, готовому для максимізації прибутків йти на обґрунтований ризик. Навіть якщо таке бізнес-рішення в результаті виявиться збитковим для підприємства, воно вважається прийнятим добросовісно та з належною обачністю за умови повної поінформованості членів ради та відсутності у них конфлікту інтересів. Відсилки до відсутності конфлікту інтересів, добросовісності при прийнятті управлінських рішень, їх спрямованість на користь інтересів компанії можна знайти і у законодавчій дефініції фідучіарного обов'язку дбайливості, де зазначається, що управлінське рішення приймається «у спосіб, який, на її добросовісне переконання, сприятиме досягненню мети діяльності юридичної особи, у тому числі уникаючи конфлікту інтересів», однак в цьому визначенні прямо не зазначається про можливість застосування правила ділового судження.

Щодо застосування правила ділового судження у Принципах зазначається таке: «існує певний ризик того, що правова система, яка дозволяє будь-якому інвестору оскаржити корпоративну діяльність у суді, може стати схильною до надмірної судової тяганини. Тому багато правових систем запровадили положення для захисту членів правління та наглядової ради від зловживань у судовому процесі у вигляді механізмів перевірки, таких як досудовий порядок оцінки того, чи є позов необґрунтованим, а також безпечні гавані для дій членів правління та наглядової ради (наприклад, правило ділового судження), а також безпечні гавані щодо розкриття інформації. Зрештою, необхідно досягти балансу між можливістю для інвесторів шукати засоби правового захисту у випадку порушення прав

власності та уникненням надмірної судової тяганини» [8].

Отже, законодавче закріплення фідучіарних обов'язків дбайливості та лояльності, звичайно, є позитивним етапом розвитку корпоративного управління. Однак прийнята дефініція фідучіарних обов'язків не може вважатися достатнім юридичним регулюванням та створює передумови для подальшої правотворчої діяльності: по-перше, як видається, законодавцю слід би було безпосередньо у ст. 92 ЦК України закріпити правило ділового судження як невід'ємну змістовну частину фідучіарного обов'язку дбайливості. Покладення на суди (в т.ч. із застосуванням інструментів м'якого права, як це було зроблено вище) обов'язку встановлення правила ділового судження як частини фідучіарного обов'язку не відповідає критерію ефективності нормативного регулювання та критерію ясності законодавства як частини принципу верховенства права. В той же час, відсутність правила ділового судження призведе безініціативності членів наглядової ради та правління, які при прийнятті управлінських рішень вимушені будуть зважати на ризик позову до них за рішення, які можуть призвести до збитків юридичної особи. По-друге, видається, що потребує додаткового нормативного закріплення у Цивільному кодексі України також стандарту перевірки дій посадових осіб: можливо, це буде поведінка розумної обачної людини, як це пропонують Принципи, або поведінка розумної обачної людини, доповнена специфікою знань в залежності від делегованого напрямку (сфери) діяльності в юридичній особі або компетенції посади, яку займає конкретна посадова особа, як це зроблено у чинному Законі Великої Британії про компанії, або стандарт обачності може бути зменшений до відповідальності тільки за грубу недбалість, як це передбачено корпоративним законодавством штату Делавер (США). Відповідь на поставлене питання залежить виключно від тієї міри свободи (дискреції), якою держава хоче наділити директорів юридичної особи та членів наглядової ради: зменшення підстав для притягнення до відповідальності за збиткові бізнес-рішення буде дорівнювати більшій дискреції посадових осіб. Стандарт перевірки

також може бути диференційований: можливо, він може бути жорсткіший по відношенню до керівників державних компаній, і більш м'який для керівників юридичних осіб приватного права. Крім того, можна розглянути можливість залишення вибору жорсткості стандарту перевірки на власника компанії через закріплення застосованого стандарту у статуті (хоча це не знімає питання про необхідність визначення звичайного, «за замовченням», стандарту перевірки на випадок, якщо статутом не буде передбачено іншого). Наостанок, видається, що існує необхідність у подальшому розробленні питання міри судового втручання у дискрецію директорів компанії та членів наглядової ради. Зокрема, в Німеччині, якщо директор поінформовано діяв в інтересах компанії та без конфлікту інтересів, і може пояснити раціональність своїх дій, то суд не переглядає по суті його управлінське рішення, в Сполучених Штатах Америки суд здійснює обмежений перегляд бізнес-рішення на предмет його «іраціональності» та «марнотратства

корпоративних активів» [7, с. 233]. Відповідь на це питання залежить від того, наскільки законодавець буде вважати судовський корпус таким, що здатний адекватно оцінити дії менеджменту: по-перше, суддя може не бути спеціалістом у певній сфері комерційної діяльності (наприклад, будівництво, ринки електричної енергії, природного газу, морські або авіаперевезення), а тому навряд чи зможе оцінити якість прийнятого бізнес-рішення; по-друге, суд оцінює якість управлінського рішення *ex post*. Зазвичай, така оцінка також буде супроводжуватися вже матеріалізованими збитками. Зазначене може призвести до хибної оцінки управлінських рішень, адже суду відомі наслідки таких рішень (збитки юридичної особи), а керівниками вони приймалися *ex ante*, з урахуванням їх суб'єктивної оцінки та компетентності. Відтак, видається, що завдання суду має бути обмежено дослідженням процесу прийняття рішення, а його якість та компетентність – віднесена до дискреції самих посадових осіб.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення корпоративного управління: Закон України від 22.02.2024 № 3587-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3587-20#Text> (дата звернення: 17.06.2024).
2. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 17.06.2024).
3. Julian Velasco. *Fiduciary Principles in Corporate Law*. Criddle, Evan J. and Miller, Paul B. and Sitkoff, Robert H. *The Oxford Handbook of Fiduciary Law*. Oxford University Press, 2019. С. 61-78.
4. Tamar Frankel. *Fiduciary Law*. Oxford University Press, 2011. 313 с.
5. Andrew D. Appleby, Matthew D. Montaigne. *Three's Company: Stone v. Ritter and the Improper Characterization of Good Faith in the Fiduciary Duty "Triad"*. *Arkansas Law Review*, Vol. 62, 2009. С. 431-474. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1519085#:~:text=Sign%20in-,Download%20This%20Paper,-Open%20PDF%20in (дата звернення: 18.06.2024).
6. Стислий виклад рішення у справі Stone et al. v. Ritter et al., No. 93, 2006 (Del. Nov. 6, 2006) (en banc), підготовлений юридичною фірмою RICHARDS, LAYTON & FINGER. 3 с. URL: <https://www.rlf.com/wp-content/uploads/2020/05/Stone-v.-Ritter-11.06.06.pdf> (дата звернення: 17.06.2024).
7. Carsten Gerner-Beuerle. *The duty of care and the business judgment rule: a case study in legal transplants and local narratives*. Afsharipour, Afra and Gelter, Martin (ed.). *Research Handbook on Comparative Corporate Governance*. Edward Elgar Publishing Limited, 2021. С. 220-241.
8. G20/OECD Principles of Corporate Governance 2023. URL: <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/ed750b30-en.pdf?expires=1719317367&id=id&accname=guest&checksum=6F79DDA59890FF855E776E27F195E555> (дата звернення: 25.06.2024).
9. Regulation (EU) 2024/792 of the European Parliament and of the Council of 29 February 2024 establishing the Ukraine Facility. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/792/oj> (дата звернення: 17.06.2024).

10. План для Ukraine Facility 2024-2027. 380 с. URL: <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/wp-content/uploads/2024/03/plan-ukraine-facility.pdf> (дата звернення: 17.06.2024).

11. Virginia Harper Ho. Board duties: monitoring, risk management and compliance. Afsharipour, Afra and Gelter, Martin (ed.). *Research Handbook on Comparative Corporate Governance*. Edward Elgar Publishing Limited, 2021. С. 242–262.

12. Кодекс корпоративного управління Приватного акціонерного товариства «Укргідроенерго», затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 09.02.2024 № 93-р. URL: <https://uhe.gov.ua/sites/default/files/2024-02/%D0%94%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D1%82%D0%BE%D0%BA%20%D0%B4%D0%BE%20%D0%A0%20%D0%9A%D0%9C%D0%A3%20%D0%B2%D1%96%D0%B4%2009.02.2024%20%E2%84%96%2093-%D1%80%D0%9A%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%BA%D1%81%20%D0%BA%D0%BE%D1%80%D0%BF.%20%D1%83%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D1%96%D0%BD%D0%BD%D1%8F.pdf> (дата звернення: 26.06.2024).

13. Кодекс корпоративного управління Акціонерного товариства «комерційний банк «ПриватБанк», затверджений рішенням Наглядової ради, оформленим протоколом від 30.06.2023 № 17/23. URL: <https://static.privatbank.ua/files/0000003375349068.1.0.pdf> (дата звернення: 26.06.2024).

14. [United Kingdom] Companies Act 2006, section 174. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/46/section/174> (дата звернення: 27.06.2024).